

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเปรียบเทียบแบบกลุ่มตัวอย่างเดี่ยววัดก่อนและหลัง (One Group Pretest-Posttest) โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนและหลังการใช้พฤติกรรมบำบัดของเด็กสมาธิสั้นในโรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยพลัมภ์

กลุ่มตัวอย่าง คือ

1. ผู้ป่วยจิตเวชเด็กโรคสมาธิสั้นที่มารับบริการที่แผนกผู้ป่วยนอก โรงพยาบาลยุวประสาทไวทโยพลัมภ์ เคยมีประวัติแสดงพฤติกรรมก้าวร้าว หรือญาติให้ประวัติว่ามีพฤติกรรมก้าวร้าวขณะอยู่บ้าน จำนวน 22 คน

2. ผู้ปกครองเด็กโรคสมาธิสั้นที่ยินดีเข้าร่วมกิจกรรมพฤติกรรมบำบัดจำนวน 22 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา มีดังนี้

เครื่องมือที่ใช้ในโครงการศึกษาอิสระครั้งนี้ มี 4 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 แนวปฏิบัติทางคลินิกเรื่องพฤติกรรมบำบัดในเด็กสมาธิสั้นสำหรับพยาบาล

1. การให้แรงเสริม (Reinforcement)
 - 1.1 การให้แรงเสริมทางบวก (Positive Reinforcement)
 - 1.2 การให้แรงเสริมทางลบ (Negative Reinforcement)
2. การนำออกไป (Time Out)
3. กระบวนการเสนอตัวแบบ (Modeling)

ส่วนที่ 2 การดำเนินการพฤติกรรมบำบัดในเด็กสมาธิสั้น

ส่วนที่ 3 การสอนบิดา มารดา / ผู้ดูแล เพื่อใช้พฤติกรรมบำบัดในเด็กสมาธิสั้น

ส่วนที่ 4 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลได้แก่

1. แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ป่วย ได้แก่ อายุ เป็นบุตรคนที่ อายุที่ได้รับการวินิจฉัยครั้งแรก การได้รับยา
2. แบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวสำหรับผู้ปกครอง
3. เครื่องมือที่ใช้ในการกำกับการทดลองคือ
 1. แบบวัดความรู้ในเรื่องพฤติกรรมบำบัดของบิดา มารดา / ผู้ดูแล
 2. แบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวโดยพยาบาลผู้ช่วยการทดลอง

ขั้นตอนทดลอง

ผู้ศึกษาคำเนิการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างซึ่งแบ่งเป็น 2 กลุ่มๆ ละ 12 คน กลุ่มที่ 1 ดำเนิการทดลองในวันเสาร์ที่ 21, 28 เมษายน 2550 กลุ่มที่ 2 ดำเนิการทดลองในวันอาทิตย์ที่ 22, 29 เมษายน 2550 เวลา 9.00 – 12.00 น. เป็นกลุ่มกิจกรรมสำหรับเด็ก รายละเอียดมีดังนี้คือ

สัปดาห์ที่ 1 กิจกรรมชมวีซีดีสถานการณ์ การเข้าคิวและการกล่าวคำขอโทษ จากนั้นเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์ภายในกลุ่มโดยผ่านเกมลมเพลมพัด มารู้อีกกันและกัน ผู้นำใจตรงกันและสวนสัตว์แสนสนุก ต่อมาจะเป็นช่วงเวลา Free-Play และช่วงสุดท้ายจะเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมความภาคภูมิใจในตนเองและกิจกรรมเพื่อส่งเสริมความรับผิดชอบและระเบียบวินัย เกมที่ใช้ได้แก่ ฉันทน์เป็นคนพิเศษ ฉันทน์เป็นคนสำคัญ วัง 3 ขา สร้างวินัยและความรับผิดชอบ

สัปดาห์ที่ 2 กิจกรรมชมวีซีดีสถานการณ์ เก็บของเล่นและของใช้ส่วนตัวและการกล่าวคำขอบคุณ จากนั้นจะเป็นกิจกรรมเพื่อส่งเสริมทักษะการสื่อสารเกมที่ใช้ได้แก่ ภาษาดอกไม้พาใจเบิกบาน ช่วงต่อมาเป็นระยะเวลา Free-Play และสุดท้ายเป็นกิจกรรมกลุ่มเพื่อส่งเสริมการควบคุมตนเองเกมที่ใช้ได้แก่ ควบคุมอารมณ์ และลูกเต๋าอารมณ์

กลุ่มกิจกรรมสำหรับผู้ปกครองมีรายละเอียดดังนี้คือ

สัปดาห์ที่ 1 ปัจจัยพื้นฐานในการปรับพฤติกรรม การชมและเทคนิคการให้รางวัล

สัปดาห์ที่ 2 การลงโทษ การนำออกไป และการเสนอตัวแบบ

การรวบรวมข้อมูล

1. ในวันที่ผู้ทำการศึกษานัดผู้ปกครองเพื่อหาความเที่ยงตรงระหว่างผู้สังเกตของผู้ปกครองเรียบร้อยแล้ว นำแบบประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลองให้ผู้ปกครองเพื่อนำไปสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กขณะอยู่ที่บ้าน และเก็บแบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวในวันแรกที่ผู้ปกครองพาเด็กมาเข้าร่วมกิจกรรมพฤติกรรมบำบัด กลุ่มที่ 1 วันที่ 21 เมษายน 2550 และกลุ่มที่ 2 ในวันที่ 22 เมษายน 2550 แบบสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กภายหลังการทดลองผู้ทำการศึกษาเก็บแบบประเมินจากผู้ปกครองในวันที่ 29 เมษายน 2550 และ 4 พฤษภาคม 2550
2. ผู้ศึกษาและผู้ช่วยศึกษาได้ทำการสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กขณะร่วมกิจกรรมพฤติกรรมบำบัด โดยสังเกตพฤติกรรมก้าวร้าวก่อนการทดลองในวันแรกที่เด็กมาร่วมกิจกรรมคือกลุ่มที่ 1 วันที่ 21 เมษายน 2550 และกลุ่มที่ 2 ในวันที่ 22 เมษายน 2550 ส่วนการประเมินพฤติกรรมก้าวร้าวหลังการทดลองประเมินในวันสุดท้ายของกิจกรรมค้ายคือกลุ่มที่ 1 วันที่ 28 เมษายน 2550 กลุ่มที่ 2 วันที่ 29 เมษายน 2550

3. ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้องแปลผลค่าคะแนนก่อนนำข้อมูลไปวิเคราะห์ทางสถิติต่อไป

การวิเคราะห์ข้อมูล

นำผลที่ได้มาตรวจให้คะแนนและวิเคราะห์ผล เปรียบเทียบข้อมูลโดยวิธีทางสถิติโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows โดยดำเนินการเป็นลำดับขั้นตอนดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับเด็กสมาธิสั้นวิเคราะห์ด้วย ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. ทดสอบความแตกต่างของพฤติกรรมก้าวร้าวในระยะก่อนการทดลอง และหลังการทดลอง แล้วนำผลมาเปรียบเทียบความแตกต่างโดยใช้สถิติ ANOVA
3. กำหนดค่าระดับความสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาผลการใช้พฤติกรรมบำบัดต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้น ผลการศึกษาสรุปได้ดังนี้ เมื่อพิจารณาผลการเปรียบเทียบพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้นก่อนและหลังการใช้พฤติกรรมบำบัด ที่ประเมินโดยผู้ปกครองในสถานการณ์ที่บ้านพบว่าพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้นก่อนและหลังเข้าร่วมการบำบัดแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .05 โดยคะแนนรวมของพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้น ภายหลังจากเข้ารับการบำบัดต่ำกว่าก่อนเข้ารับการบำบัด

อภิปรายผลการศึกษา

1. ในส่วนของการให้การบำบัดในเด็ก เมื่อพิจารณากิจกรรมของโปรแกรมการศึกษาการใช้พฤติกรรมบำบัดต่อพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กสมาธิสั้น ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดพฤติกรรมบำบัดของ Skinner (1953) ร่วมกับการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมพฤติกรรมที่ดีซึ่งพัฒนามาจากสถาบันจิตเวชเด็กและวัยรุ่นราชนครินทร์ (2546) เช่น กิจกรรมสร้างเสริมสัมพันธภาพ กิจกรรมสร้างเสริมความภาคภูมิใจในตนเอง กิจกรรมสร้างเสริมความรับผิดชอบและระเบียบวินัยและกิจกรรมสร้างเสริมให้เกิดการสื่อสารและการควบคุมตนเองที่เหมาะสมในเด็กสมาธิสั้น จะเห็นได้ว่า เมื่อเด็กสมาธิสั้นได้รับการสร้างเสริมพฤติกรรมที่ดีโดยใช้หลักการเรียนรู้จากต้นแบบ ซึ่งในที่นี้สอนผ่านสื่อวิดีโอ และมีการปฏิบัติจริงตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ชัดเจนทั้งกิจกรรมและระยะเวลา พบว่าภายหลังจากการใช้พฤติกรรมบำบัด เด็กสมาธิสั้นมีการแสดงพฤติกรรมก้าวร้าวต่อสถานการณ์ต่างๆ ลดลงอย่างชัดเจน ทั้งจากการสังเกตโดยผู้ปกครองที่บ้านและการสังเกตโดยพยาบาลขณะเด็กร่วมกิจกรรมที่

โรงพยาบาล ซึ่งผลการศึกษาคั้งนี้สอดคล้องกับการศึกษาของทิพย์วัลย์ สุทิน (2539) ที่เด็กตอบสนองต่อ Positive Reinforcement ได้ดี

2. ในส่วนของการสอนผู้ปกครอง เมื่อพิจารณาเนื้อหาการสอนซึ่งใช้หลักการอ้างอิงหลักพฤติกรรมบำบัด ที่สร้างขึ้นตามแนวคิดพฤติกรรมบำบัดของ Skinner (1953) และกิจกรรมสำหรับอบรมผู้ปกครองเด็กสมาธิสั้นของ นพ. ชาญวิทย์ พรนภดล (2548) จะเห็นได้ว่าผู้ปกครองให้ความสนใจและมีทักษะในการจัดการกับเด็กสมาธิสั้นที่บ้านได้มากขึ้น พิจารณาได้จากพฤติกรรมก้าวร้าวของเด็กสมาธิสั้นที่บ้านลดลงอย่างชัดเจนและผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับการเข้าร่วมโปรแกรมร้อยละ 100

3. เมื่อพิจารณากิจกรรมในโปรแกรมการใช้พฤติกรรมบำบัดเพื่อลดพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้นจะเห็นได้ว่า เนื้อหาในโปรแกรมมีมากกว่าระยะเวลาที่กำหนด เป็นสาเหตุให้ขณะทำกิจกรรมทั้งผู้ศึกษาและผู้ปกครองต้องรีบทำให้เสร็จตามเนื้อหาในโปรแกรมที่จัดเตรียมไว้ ทำให้ผู้ปกครองบางท่านให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับเนื้อหาในโปรแกรมว่าควรปรับกิจกรรมให้น้อยลงเพื่อให้สามารถรับข้อมูลได้ดี

4. จากโปรแกรมการใช้พฤติกรรมบำบัดในเด็กสมาธิสั้นก่อให้เกิดเทคโนโลยีขึ้นในเรื่อง วีซีดี ที่จำลองสถานการณ์ต่างๆที่ได้กำหนดขึ้นเพื่อให้เด็กได้เรียนแบบพฤติกรรมที่พึงประสงค์ ซึ่งจากผลการศึกษาทำให้ทราบว่าสามารถใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เด็กเรียนรู้ทักษะทางด้านสังคมในการที่จะอยู่ร่วมกับเพื่อนๆ ในกลุ่มโดยผ่านการใช้ วีซีดี ที่สร้างขึ้น

5. จากโปรแกรมการใช้พฤติกรรมบำบัดในเด็กสมาธิสั้นที่ได้พัฒนาขึ้น ช่วยพัฒนาองค์ความรู้ด้านการพยาบาลในเด็กสมาธิสั้น อีกทั้งยังช่วยให้เด็กเรียนรู้การอยู่ร่วมกับคนอื่นๆ ครอบครัวเรียนรู้วิธีปรับพฤติกรรม ไม่เพียงประสงค์ของเด็กซึ่งจะช่วยให้เด็กและครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ส่งเสริมให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณภาพและมีส่วนช่วยพัฒนาประเทศชาติในอนาคต

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการเผยแพร่โปรแกรมการใช้พฤติกรรมบำบัดต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้นและอบรมการใช้โปรแกรมการใช้พฤติกรรมบำบัดต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้น ให้กับพยาบาลจิตเวชทุกระดับ

2. ควรมีการปรับโปรแกรมการใช้พฤติกรรมบำบัดต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้นให้เหมาะสมกับเด็กกลุ่มอื่นๆ ที่มีปัญหาพฤติกรรม

3. ควรมีการส่งเสริมให้ใช้พฤติกรรมบำบัดในกระบวนการพยาบาลสุขภาพจิตเด็กและวัยรุ่น รวมทั้งมีการประเมินผลอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ

ข้อเสนอแนะในการทำการศึกษารังต่อไป

1. ควรกำหนดระยะเวลาในการทำการศึกษาให้ยาวขึ้นรวมทั้งกำหนดระยะเวลาในการประเมินผลเป็นช่วงๆ เพื่อติดตามว่าผู้ปกครองสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ปรับพฤติกรรมเด็กได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถคงไว้ซึ่งพฤติกรรมที่ดีของเด็กได้
2. ควรทำการศึกษาโดยกำหนดกลุ่มเปรียบเทียบเพื่อประเมินประสิทธิภาพของโปรแกรมการใช้พฤติกรรมบำบัดต่อพฤติกรรมก้าวร้าวในเด็กสมาธิสั้น
3. ควรทำการศึกษาโดยให้ผู้ปกครองและเด็กได้มีกิจกรรมร่วมกันเพื่อส่งเสริมสัมพันธภาพที่ดีระหว่างกัน และเพื่อให้ผู้ปกครองได้เรียนรู้การใช้พฤติกรรมบำบัดกับเด็กในสถานการณ์ที่ได้สร้างขึ้น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้และฝึกทักษะการปรับพฤติกรรมของเด็ก